

YÜKSEK ÖĞRETİME SINAVSIZ GİRİŞ

Prof Dr Hasan TAN*

Yüksek öğretime sınavsız giriş, birçok kere çeşitli ağızlardan vaat edilmişse de hiçbir zaman uygulanmamıştır. Çünkü vaatler, mevcut yüksek öğretim sistemi ve mevcut şartlar dikkate alınmadan yapılmış iyi niyet ifadesi olarak kalmak zorunda idi. Üniversitelerimizin sayısı haylice artmış olmasına rağmen (halen 57 resmî, 3 özel üniversite faaliyette), bugün dahi, yüksek öğrenim görmek isteyen lise mezunu vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu üniversitelere girmemekte, dışarıda kalmaktadır. Yüksek öğrenim kurumları önünde yığılmalar, bütün zorlamalar rağmen, her yıl artarak devam etmektedir. Bu yığılmaların ifade ettiği en önemli yön, her yıl lise ve dengi okul mezunlarımızın sayısının ve yüksek öğrenim görmek isteyenlerin oranının artmakta olduğunu göstermesidir. Sevinilecek bir husustur. Ama öte yandan eğitim, her vatandaşımızın anayasal hakkıdır ve Devletimiz de bunu karşılamakla yükümlüdür. Maalesef yerine tam getirilemeyen bir yükümlülük. Yüksek öğretim sisteminde ve anlayışında bazı pratik değişiklikler yapılmadıkça bu yükümlülüğü karşılamaya hemen hemen imkân yoktur.

Tabiatıyla, yüksek öğrenim, daha seçme bir eğitim merhalesidir. İlk ve orta öğretim gibi bütün genç kuşağın geçmesi beklenen bir eğitim kademesi değildir. Hem daha pahalıdır. Hem daha özel nitelikler, yatkınlıklar, ilgi ve motivasyon isteyen bir aşamadır. Hem de daha seçme bir gençlik grubuna verilmesi gereken bir eğitim merhalesidir. Bunların yanında, ülkemizin kalkınma, gelişme ve çağdaşlaşması için şart olan bilimsel ve teknolojik bilgi ve becerileri gerekli kılan çok önemli bir eğitim kademesidir.

Şimdi bu noktada önemli bir sorunla karşı karşıya bulunmaktayız. Bu seçme nitelikler ve şartlara sahip gençlerimizi nasıl belirleyebileceğiz? Özel talep ve gereksinimleri olan bu pahalı yüksek öğrenime başarıyla katılabilecek gençleri seçip ayırabilecek kıstaslara ve yollara ihtiyaç olduğu aşikârdır. Yüksek öğrenime talip olan gençlerimizin zihinsel kapasitesi, ilgisi, eğilimi, motivasyonu, beceri nitelikleri, üst seviye bilgi ve teknolojiyi öğrenmeye, onları uygulama alanına taşımaya ve yenilerini üretmeye uygun düşmesi lâzımdır ki katlanılan emek ve masraflar heba olmasın. Ayrıca, yüksek öğretim kurumlarımızın eğitim verebileceği öğrenci sayısı da kısıtlıdır. Uygun nitelikli gençlerimizin arasında daha da iyi olanlarına fırsat verebilmek zorundadır. Dolayısıyla, iyiler arasında daha da iyilerini seçebilmek için şimdiye kadar başvurulan yol, üniversite seçme sınavları (ÖSS) olmuştur. Böylesine yetenek ve nitelikleri, genel hatlarıyla da olsa, önceden-kestirebilme kıstaslarına başvurma gereği doğmaktadır. Bu husus haylice hassas, teknik ve zor bir iştir ama zaruri bir iştir. Buna bir de üniversitelerimizin öğrenci kontenjanının sınırlı olması

* Marmara Üniversitesi

eklenince zaruret daha da katlanmaktadır. Bugünkü şartlarda kullanılan kıstaslar, adayların 3-4 saatlik seçme sınavı testlerindeki başarı sıralamasıdır. Başarı, bu sıralamada kontenjanlardan birine girebilmektir. Seçme sistemine kaçınılmaz itirazlar yükselmektedir. Kontenjan kısıtlılığı sebebiyle, başarılı olması çok muhtemel bir yığın aday grubu dışarda kalmaktadır. Sınav sonunda, az da olsa, okul hayatında başarılı olduğu halde dışarıda kalan "kazıp başarısızlara" karşılık, bir kısım yetersizler de başarılılar arasına girebilen "kazıp başarılılar" olabilmektedir. Bu hal, ölçme tekniği bünyesinden gelebilen bir hata payı olabilir. Bundan da tamamen kaçınmak pek mümkün değildir.

Öyleyse, en sağlıklı ve net yolun, lise ve dengi okuldan mezun olup da yüksek öğrenim yapmayı isteyen her vatandaşa kendini yüksek öğretim kurumu içinde bizzat deneme şansını vermektir. Yani giriş sınavlarını kaldırıp, söz konusu gereklilere sahip her vatandaşa yüksek öğretim kapılarını açmak demektir. Bu ne zaman mümkündür? Üniversitelerde aday sayısı kadar yer olduğu zaman mümkündür. Halen buna imkân var mıdır? Üniversitelerimiz halen bu ihtiyacı karşılayabilecek imkâna sahip değildir. Hem de çeşitli bilim ve teknik alanlarındaki eğitimin istediği yetenek ve nitelikler farklı farklıdır. Bu farklara cevap verecek adayları bulup çıkartmak için çeşitli fakültelerin kendilerine uygun seçme sistemleri geliştirmeleri de tabiidir.

O halde, mevcut şartlar içinde bir orta yol bulunması gerekmektedir. Biz bu yazımızda böyle bir projeyi sunuyoruz.

ÖN-LİSANS FAKÜLTELERİ

Tabiatıyla projenin bütün ayrıntılarını dergimizin sınırlı sayfaları içinde açıklamak mümkün değildir. Projenin ana hatları mümkün olduğunca ortaya konmaya çalışılacaktır.

Bilindiği gibi, fakültelerin ilk iki sınıfında, üniversite eğitimi devam edebilecek ve edemeyecek öğrenciler kendilerini göstermeye başlarlar. Üst sınıflara devam edebilecek öğrencileri ayırmada, fakültelerin ilk iki sınıfı, düzenli bir sistem içinde, iyi bir baraj süzgeci olabilir. Üst seviye bilim ve teknik eğitime devam edebilecek öğrenciler, ara eleman olabilecek adaylardan bu sınıflarda ayrılabilir. O halde bu iki yıllık barajda aday öğrencilerin kendilerini denemeleri, kendi yörelerinde kurulacak iki yıllık bir çeşit fen ve edebiyat fakültelerinde mümkün olabilir. Fakültelerde ilk iki yılda okutulan temel dersleri kapsayacak olan bu iki yıllık fakültelere ön-lisans fakülteleri diyebiliriz. Bu iki yıllık fakültelerin kurulması, tam teşekküllü üniversitelerin kurulmasına göre, şüphesiz, hem daha süratli hem de daha ekonomik olacaktır. Bunların kurulması, mevcut üniversitelerin gelişmesine, ya da yenilerinin kurulmasına engel değildir. Aksine, bu ön-lisans fakültelerinin bir kısmı, ileride kurulacak yeni üniversitelerin nüvesini oluşturacaklardır. Yenilerin kurulmasını kolaylaştırıp çabuklaştıracaklardır.

Bir taraftan ön-lisans fakülteleri kurulurken, mevcut üniversitelerin fen ve edebiyat fakülteleri de ilk iki yıllarındaki akademik programları, ön-lisans fakülteleri felsefesine göre reorganize ederler. Bunun yanı sıra, üniversitelerin

diğer fakülteleri de zamanla kendi ilk sınıflarındaki temel ders programlarını, ön-lisans fakülteninkiler paralel hale getirirler. Böylece, belli süre sonra bütün fakültelerin ilk iki yılı programları, ön-lisans fakülteleri fonksiyonu görmeye başlayacaktır.

a) KURULUŞLARI

Öncelikle üniversitesi olmayan her il merkezi ile büyük kasabalardan başlamak ve ülke coğrafyasını dengeli şekilde kapsamak suretiyle ön-lisans fakülteleri birkaç yıl içinde (meselâ 5 yıl) yurt sathında yaygınlaştırılır. Bu yayılma yerleri, titiz incelemelerle saptanacaktır. Her ön-lisans fakültesi, yakın yöredeki bir üniversitenin kanadı altında olacaktır. Önlisans fakülteleri, YÖK öncülüğünde, yerel katkılarla kurulup yürütülecek bir fakülte çeşidi olacaktır. Yakın yöredeki bir üniversitenin kanadı altında olmakla beraber, kuruluş ve çalışmalarında yöresel katkı ve işbirliği devamlı surette sağlanacaktır. Tabii, akademik standart ve kurallarda son söz hakkı, fakültenin bağlı bulunduğu üniversitede olacaktır.

Üniversitelerin diğer fakülteleri ise ilk iki yılların zamanla bu anlayış ve fonksiyona uygun hale getireceklerdir. Bu, zaman isteyen bir geçiştir. Bu müddet zarfında bu fakülteler adaylarını bir süre daha ÖSS ve ÖYS yoluyla seçilebilirler, Ön-lisans fakülteleri kontenjanından fazla olan adaylara ilk yıllarda bu sınavlara katılmaları önerilebilir. Yani başlangıç yıllarında sınavlı ve sınavsız kabul diyebileceğimiz ikili sistem kısa bir süre daha devam edebilir. Ne var ki ön-lisans fakülteleri, diğer fakülteler üzerindeki kontenjan artırma baskısını azaltacaktır şüphesiz.

b) AMAÇLARI

Ön-lisans fakültelerinin genel amaçları şöyle gururlandırılabilir:

- 1)Yüksek öğrenime girmek isteyen lise ve dengi okul mezunu adayların kendilerini bir yüksek öğretim okulunda denemelerine fırsat vermek,
- 2)Ön-lisansta okurken çeşitli bilim dallarını biraz daha yakından tanıyarak kendileri için daha realist bir branş seçmelerine yardımcı olmak,
- 3)Yüksek öğrenim öğrencilerinin kendi kentlerinde, aileleri yanında bir süre daha okumalarının, dolayısıyla daha az stresli ve daha sağlıklı, daha ekonomik öğrencilik sürdürmelerini sağlamak,
- 4)Yüksek öğrenim öğrencilerinin belli büyük kentlerde yoğunlaşması yerine yurt sathında daha dengeli bir şekilde dağılmasına hizmet etmek,
- 5)Sınavsız girip ilk iki sınıfta belli basan standartlarını yakalayanlara, kendi tercih ettikleri fakültelerden birine sınavsız girip üniversite öğrenimini tamamladıklarına fırsat vermek; ön-lisans bitiremeyenlerin ya da bitirip de artık okumak istemeyenlerin bir meslek kursuna girmelerine imkân hazırlamak ve
- 6)Diğer fakülteleri kontenjan artırma baskısından kurtarmak.

c) AKADEMİK PROGRAMLARI

Bütün fakültelerde müşterek mecburi ders olan Türkçe, Devrim tarihi, Yabancı dil, Beden eğitimi, gibi dersler bu iki yılda verilir. Ayrıca, her fakültenin ilk iki yılında okutulan bazı temel dersler vardır. Bunlar Fizik, Kimya, Biyoloji, Zooloji, Matematik, Genel psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Antropoloji, Ekonomi, Bilgisayar, İstatistik gibi derslerdir. Ön-lisans fakülteleri öğrencileri bu derslerden, girmeyi istedikleri fakültelerde okumaları gereken dersleri de almak suretiyle o fakültelerin yukarı sınıflarına hazır olacaklardır. Bu temel derslerin yanında, çeşitli fakültelerin ilk iki yılında okutulan genel ve temel dersleri içeren paket programlar vardır. Öğrenciler, bu paket programlardan kendi yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olan birine yönlendirirler. Bazen öğrenciler, birden fazla paket programlardan bazı dersleri alarak kendilerini deneyerek daha uygun bir karar verebilirler. Yani ileride sınıfları okuyacak öğrenciler, girmeyi düşündükleri fakültele kendilerini ön-lisans fakültesinde hazırlayabilirler. Bu program grupları, 1) Fen ve teknik alan grubu, 2) Sağlık ve tabii bilimler grubu, 3) Sosyal bilimler grubu, 4) Dil edebiyat grubu. 5) yabancı diller grubu, 6) Güzel sanatlar grubu ve 1) Pratik sanatlar ve bedensel beceri ağırlıklı alanlar olarak organize edilebilir.

Bu paket programlardan birinde belli kredi-puan ortalaması standardına ulaşarak bitiren öğrenciler, ilgili fakültelerin 3. sınıflarına sınavsız ya da en az problemle karşılaşarak kabul edilebilir.

Böyle bir sistemde, tabiatıyla. en uygun programı ve dersleri seçebilmek ve uygun başarıya ulaşabilmek için iyi bir yönlendirmeye ihtiyaç vardır. Bu amaçla ön-lisans fakültelerinde çok iyi bir akademik danışmanlık sisteminin kurulmasına ihtiyaç vardır

SİSTEM NASIL ÇALIŞIR?

Açılacak ön-lisans fakülteleri yanında mevcut üniversitelerin fen ve edebiyat fakülteleri de ilk iki yıldaki programlarını, yukarıda açıklanmış olan esaslara göre ayarlarlar. Böylece, ön-lisans fakülteleri ve buna göre hazırlanmış Fen ve Edebiyat fakülteleri, kendi yöreleri sınırları içindeki ders ve dengi okullardan belli kredi-puan ortalamasını aşarak mezun olmuş öğrenci adaylarını bu fakültele sınavsız kabul ederler. Diğer fakültelerin ilk iki sınıfları da bu esaslara göre düzenlendikçe yöreleri sınırları içindeki adayları sınavsız kabule katılırlar. Elbette bunlarda da belli kontenjan sınırları dikkate alınmak zorundadır. Adaylar, en yüksek kredi-puan ortalamalarından başlayarak sıraya konur Ancak kontenjan dışı kalmış adayların da kontenjanı dolmamış başka ön-lisans fakültelerine kaydolabilme hakkı vardır

ön-lisans fakültelerine girişte öncelik, yöre sınırları içindeki adaylardır. Adaylar, ön-lisans derecesine girdikleri bilinci içinde olarak öğrenime devam ederler. Henüz belli bir disiplin fakültesi öğrencisi değildir. Ön-lisans belli bir programı belli kredi-puan ortalaması standardına ulaşarak bitiren öğrencilerin, seçecekleri fakültelerden birinin 3 sınıfına müracaat ve sınavsız alınma hakları olacaktır. Ön-lisans öğrencileri, öncelikle, ön-lisans fakültesinin bağlı olduğu üniversite fakültelerinin adaylarıdır. Bu üniversite fakülteleri, akademik

standartlarını düşürmeden bu öğrencilerden sorumlu olacaktır Bu ön-lisans öğrencilerinin program çeşitleri yukarı bahiste açıklanmıştır.

ÖN-LİSANSTAN SONRA?

Önlisans sonrası öğrenciler ortada bırakılmamalıdır, Ön-lisans diplomasına alıp da kredi-puan ortalaması itibarıyla daha yukarı sınıfa giremeyenlerin ya da öğrenime devam etmek isteyenlerin 3-12 ay arasında süren ara-insan gücü kurslarından birine katılarak meslek sahibi olmaları sağlanacaktır. Bu kurslar Turizm ve otelcilik. Bilgisayar programcı- lığı, Radyo-TV teknisyenliği, Tekstil boyacılığı ve desinatörlüğü, Kuyumcu teknisyenliği, muhasebecilik, gıda teknolojisi teknisyenliği, laborant, tıbbi cihazlar teknisyenliği, Çinicilik, Tezhip işler... gibi bilgi ve beceri isteyen kurslar olabilir. Zamanın ihtiyaçlarına göre daha birçok teknik ara-insan gücü kursları açılabilir. Bu kursların organizesi ve yürütülmesi. Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, yöre üniversitesi ve yöredeki Halk Eğitim Merkezleri sorumluluğunda olabilir. İlk veya ikinci sınıfta başarısızlığa düşerek okulu terk etmek zorunda kalanlar da, gene, kendilerine uygun seviyede örgütlenmiş kurslara katılarak meslek edinirler.

Ön-lisans fakültelerinde başarının değerlendirilmesinde, daha sağlıklı bir sistem olan kredi-puan ortalaması sistem kullanılacağından, diğer fakültelerde de bu sisteme geçilmiş olması öğrencilerin kabulünde anlayış ve değerlendirmeyi kolaylaştırır. Bu sistem, ağırlıklı puan sistemidir.

Bazı fakültelerdeki çalışmalar, adaylarda özel kabiliyet, ilgi ve nitelikler isteyebilir. Bu gibi fakülteler 3. sınıf girişinde kendi özel seçme kriter ve sistemlerini kullanabilirler Ama genelde 3. sınıfa kadar adaylar haylice elenerek ve planlı yönlendirilerek ve kendilerini ispatlanmış olarak gelmiş olacaklarından ayrı bir sınava gerek kalmayacaktır.

SİSTEMİN AVANTAJLARI

Bu sistem, yıllardır konuşulan yüksek öğrenime sınavsız giriş özlemini gerçekleştirmekle kalmayacaktır. Fakülteye sınavsız giriş elbette rastgele değildir. Öğrenci müracaatları, lisedeki kredi-puan ortalamasına göre sıraya konarak yapılacaktır. O halde lisedeki başarı, yani kredi-puan derecesi, daha lisede iken öğrencileri yüksek basan için gayrete itecektir. Keza fakültelerdeki kredi-puan ortalaması sistemi, orada da öğrencileri iyi puanlar tutturma bilincine sevk edecektir. Ders geçmek yeterli olmayacaktır, daha yüksek puan tutturarak geçmek önem kazanacaktır. Bu suretle eğitimin kalite ve standardı da yükselecektir.

Gençler, kendi yörelerindeki ön-lisans fakültelerine girmekle yanında veya yakınında okuma imkânını bulacaklardır. Bu durum hem daha ekonomik, hem daha güvenlidir o çağ için.

Ülkenin her yöresi yüksek öğrenim havasından yararlanacaktır. Gençler kendilerini yüksek öğretimde deneme fırsatına sahip olacaklardır. Daha realist eğitim ve meslek seçimi yapabileceklerdir.

Öğrenci, kendi tercih ettiği fakültelerden birine girme imkânına sahip olacaktır.

Şimdiki ÖSS ve ÖYS sisteminde hiç bir yere giremeyen bazı varlıklı çocukları, yurt dışına bir yıllığına gitmekte ve sonra Türk üniversitelerine yatay geçiş yapmak için akla hayale gelmedik çarelere başvurmaktadırlar. Bunların yurt dışına yaptıkları masraflar yurttan kalacaktır. Gereksiz baskılar ortadan kalkacaktır

Ön-lisans fakültelerinin bir kısmı, yeni kurulacak üniversitelerin nüvesini oluşturabileceklerdir. Böylece yeni üniversitelerin kuruluşu daha çabuk ve kolay olacaktır. Böylece kısa sürede çoğalan üniversitelerimiz çağ gençliğini kapsayabilecek sayıya erişecek ve sınavla girişe hacet kalmayacaktır. Tabiatıyla bazı fakültelerin yaptıkları işin icabı bazı özel yetenek ve niteliklere ihtiyaç gösteren durumlar olabilir. Meselâ, Diş hekimliği fakültesi. Bu gibi hallerde o fakültenin kendi ihtiyacına cevap verecek bir seçme sistemi getirmesinden kaçınılamaz.